

תכנית בחשבונאות

"פורום שווי הוגן" - FVF - Fair Value Forum

סיכום דיון

מסמך זה מהווה את תמצית הדיונים של "פורום שווי הוגן" מתוך מטרה לשתף את הקהל הרחב בעיקרי הדברים. בקריאת המסמך יש להביא בחשבון שמדובר בתמצית הדיון ולא בפרוטוקול מלא. בהתאם למדיניות הפורום, הדברים מובאים ללא ציון שמות הדוברים, למעט ראשי הפורום בהתאם לעניין. יודגש כי הדברים מייצגים את עמדותיהם האישיות והמקצועיות של חברי הפורום ואינם מייצגים בהכרח את העמדות הרשמיות של הגופים אליהם הם משתייכים.

תאריך המפגש: 6 בפברואר, 2012

נושא המפגש: מערכת היחסים במשולש: מעריך השווי – רואה החשבון – רשות ניירות ערך והשלכותיה על נאותות ההערכה ואחריות החותם

חומר רקע למפגש: סיכום שחולק.

נוכחים: רו"ח יבגני אוסטרובסקי, רו"ח אלי אל-על, רו"ח נבו ברנר, אבי בראור, אלון גלזר, רו"ח משה גדנסקי, רו"ח אורי גרוסמן, רו"ח דני ויטאן, רו"ח יובל זילברשטיין, רו"ח גיא טביביאן, רו"ח רונית לרנר, מר איציק מאיסי, רו"ח רונן מנשס, חיים מסילתי, רו"ח זאב נהרי, רו"ח אסף סגל, פרופ' יורם עדן, רו"ח רוני עמיחי, רו"ח גל עמית, רו"ח ואדים פורטנוי, רו"ח צור פניגשטיין, רו"ח אורן פרנקל, רו"ח דורון קופמן, מר אורן רוזמן, גב' רקפת שני, רו"ח עינת שפרלינג, שלי תשובה.

צוות מקצועי: קרן בריג, רוני זוכוביצקי, חן לוטן.

רו"ח שלומי שוב:

מטרת המפגש היום הינה לדון במשולש שבין מעריך השווי, רואה החשבון המבקר והרשות לניירות ערך. נרצה לדון בעיקר בתהליך שמתבצע סביב הערכת השווי, ופחות בהיבטים המקצועיים הקשורים להערכות השווי עצמן.

הערכת שווי הינה אומדן, ככל אומדן אחר שנעשה במסגרת הדוחות הכספיים. אולם להבדיל מאומדנים אחרים כגון אומדני פחת של רכוש קבוע, בקביעת שווי הוגן חברות רבות נוהגות להיעזר במומחה שיעשה עבורן את הערכת השווי. אין ספק שמבחינה תיאורטית האחריות להערכת השווי הינה בראש ובראשונה של מעריך השווי. אולם נוצרה פרקטיקה לפיה מעריך השווי מכין את העבודה, רואה החשבון המבקר בודק אותה ומעיר הערות ומתקיים תהליך שאלות ותשובות בין מעריך השווי

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

למבקר. נמצאים מסביב לשולחן זה גם מעריכי שווי, גם רואי חשבון מבקרים, גם נציגים מהמחלקות הכלכליות של המשרדים הגדולים, והנקודות המרכזיות שנרצה לדון בהן הינן:

■ האם התהליך שתואר לעיל מביא לשווי הוגן שמקיים את ההגדרה החשבונאית של האומדן הטוב ביותר?

■ האם לדעת מעריכי השווי ההתערבות הנעשית על ידי המחלקות הכלכליות גורמת לכך שהתוצאה המתקבלת היא לאו דווקא התוצאה האופטימלית?

■ ואיך כל זה מסתדר עם מדיניות האכיפה של הרשות לניירות ערך?

בנוסף, חשוב לחדד את ההבחנה שבין “שווי הוגן” לבין שווי שימוש. שווי שימוש הוא בסיס מדידה חשבונאי ייחודי אשר מוגדר על ידי החשבונאות ומכאן שכפוף להגבלות שהחשבונאות מטילה עליו. על כן חשוב להבין את הכללים והמגבלות הללו כאשר עושים הערכת שווי שהיא למטרת שווי שימוש, להבדיל משווי הוגן שהוא אמנם גם מונח חשבונאי אך לגביו אמורה להיות בדרך כלל אחידות בין הערך שמוצג בספרים לבין הערך שמוצג במקומות אחרים. נרצה לשמוע איך כל אחד מהצדדים רואה את התהליך הזה והאם וכיצד ניתן לשפר אותו.

פרופסור אמיר ברנע:

במצב הקיים, ישנה פגיעה בעבודתו של מעריך השווי. אם אני כמעריך שווי עשיתי עבודה, המבוססת על ספרות מקצועית, ניסיוני המקצועי ושיקול הדעת שלי – אזי אני אחראי עליה. לאחר מכן, באה המחלקה הכלכלית של משרד רואה החשבון המבקר, ודורשת ממני לשנות נתונים מסויימים בעבודה. בכך נפגע שיקול הדעת והעצמאות שלי כמעריך השווי.

בנוסף, ישנו קושי עם ההגבלות של החשבונאות, וזה משפיע גם על פעולות עתידיות של החברה. למשל, נניח שחברה רוצה למכור נכס מסוים. המכירה תתבצע לפי שווי הוגן, שעשוי להיות שונה מהערך בספרים (במצב שבו הוא הוצג במאזן האחרון לפי סכום בר השבה שכידוע הינו הגבוה מבין שווי הוגן ושווי שימוש). מתעורר קושי להסביר מדוע המחיר שבו החברה מוכרת שונה מהערך שבו הוא הוצג בספרים.

קושי נוסף נובע מכך ששווי שימוש מחושב על פי תזרים ברוטו (כלומר לפני מס), בעוד שהשווי ההוגן מחושב על פי תזרים נטו (לאחר מס). יש צורך להתאים גם את שיעור ההיוון בהתאם, ולא תמיד ברור איך יש לעשות זאת.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

נשאלת השאלה: מיהו מעריך השווי? זה שהחברה בחרה ואשר ביצע את העבודה, או המחלקה הכלכלית שמייצעת לו איך לעשות את העבודה?

רו"ח דורון קופמן, נשיא לשכת רואי חשבון:

תקן ביקורת 96 של לשכת רואי חשבון בישראל “שימוש בעבודת מומחה” (להלן: “תקן הביקורת”) קובע שעל המבקר לבדוק את הנחות הבסיס והנתונים שבהם השתמש המומחה, ומשם באה הדרישה שלכאורה גורמת לפגיעה בעבודתו של מעריך השווי. המחלקות הכלכליות בהקשר זה הינן זרוע של צוות הביקורת ומסייעות לו בבחינת העבודה.

גורם נוסף שיש לקחת בחשבון בהיבט זה הינו “מדד הפחד” של רואי החשבון המבקרים. ברגע שקורה משהו לחברה, מתחיל סחרור שמקורו בבדיקות שמבצעת הרשות לניירות ערך וטענות שונות המופנות במקרים אלו לרואי החשבון המבקרים (מדוע לא בדקת? מדוע לא ווידאת? וכיוצא ב.). הטענות במקרה זה יעברו גם למעריך השווי (בהנחה שהבעיה שהתעוררה קשורה להערכת השווי שבוצעה), ולכן כולם רוצים וצריכים להיות בטוחים בעבודה שבוצעה ובסבירותה.

תפיסת הרשות לניירות ערך הינה שהערכות השווי הן עניין מהותי, ועל כן הלחץ על רואה החשבון המבקר בנוגע להערכות אלו הינו גדול, ומכאן נובע הצורך שלו לעשות את הבדיקות הנדרשות על מנת שיוכל להניח את דעתו בנוגע לעבודה שנעשתה ותוצאותיה.

תפקיד רואה החשבון המבקר הוא לבדוק את העבודה ולקבל תשובות שיניחו את דעתו בדבר נאותות העבודה (בקשר לתחזית תזרים המזומנים, מתודולוגיה, סבירות שיעור ההיוון וכיוצא ב.). ברור שהערכת שווי איננה מדע מדויק, וישנו טווח תוצאות שניתן לראות בהן כסבירות. אולם בסופו של דבר האחריות על הדוח הכספי הינה על רואה החשבון המבקר, הוא זה שחותם על חוות הדעת על הדוחות הכספיים, ולכן עליו לבחון ולהניח דעתו בקשר לכלל הנתונים המופיעים בהם, לרבות אלו המבוססים על תוצאות הערכת שווי שנעשתה.

דובר:

צריך לדון בנושא זה בצורה דיאלקטית – מצד אחד המעבר של התקינה הבינלאומית לשווי הוגן הוא נכון, על אף כל הבעיות הכרוכות בכך והביקורת שלעיתים מושמעת. יש לזכור שטרם המעבר לשווי הוגן, הייתה ביקורת קשה על כך שהחשבונאות מבוססת על תוצאות עבר, בעוד שהחלטות השקעה הינן מבוססות הערכות בנוגע לתוצאות הפעילות בעתיד. מנגד, צריך לזכור שברגע שמדובר בתחזית עתידית, כל אחד יכול להטות ולשנות את הערכותיו ותחזיותיו כך שיתאימו לצורך או לאינטרס הקיים מבחינה דיווחית.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

צריך לתת למשקיעים תחושה שהם חיים בסביבה מהימנה – כלומר שלמרות שהשאיפה הינה להציג נתונים רלוונטיים ככל הניתן (המעבר לשווי הוגן מקדש את נושא הרלוונטיות), הם עדיין צריכים להיות מהימנים מספיק, כך שניתן יהיה להתבסס עליהם בעת קבלת החלטות.

המבנה של כל הגורמים המעורבים בתהליך הינו מבנה פירמידאלי:

צריכה להיות בקרה על מנת להקטין את הסטיות, והבקרה הזו נעשית במעלה הפירמידה. במידה ולא נאפשר לרואה החשבון המבקר לבקר את העבודות, הסטייה תהיה גבוהה יותר מאשר במצב שבו נאפשר בקרה. כלומר, הנחת הבסיס כשעוסקים בתחזיות לעתיד צריכה להיות שיש איזושהו מחיר טעות. ישנו יתרון בתשלום מסוים במידת עצמאותו של מעריך השווי, על פני תשלום של נזק גדול שעלול להיגרם במצב שבו לא תהיה כל בקרה על עבודתו (בין היתר משום שהמשקיעים ירגישו שהם לא יכולים להסתמך על עבודתו).

ישנו לחץ מובנה על מעריכי השווי להגיע לתוצאות מסוימות, שכן יש לכך השלכות על הדוחות הכספיים. יש צורך לנטרל אלמנטים מסויימים שמפעילים לחץ מוגזם על מעריכי השווי (למשל במקרה של דיבידנדים – הערכת השווי משפיעה על הרווח ועל היכולת של החברה לחלק דיבידנדים).

הרשות לניירות ערך רואה את תפקידה בראש ובראשונה בעניינים הקשורים לגילוי הניתן בדוחות הכספיים. יחד עם זאת, ברגע שהשווי ההוגן נכנס לדוחות הכספיים, יש לה סמכות להורות על תיקון הדוחות, לרבות בגין הערכת שווי לא נאותה שנכללה בהם. הרשות מן הסתם לא תעריך בעצמה שווי כזה או אחר, אולם אם תתקבל תוצאה שהיא מחוץ למתחם הסבירות, היא תבקש לבחון את העבודה שוב ואף לתקנה במידת הצורך.

תכנית בחשבונאות

"פורום שווי הוגן" - FVF - Fair Value Forum

פרופסור ברנע:

האם ידוע באילו מקרים הרשות תבקש לתקן הערכת שווי או לחילופין תפסול הערכת שווי שנעשתה? כמו כן איזה סוג של מידע היא תבקש לקבל ממעריך השווי?

דובר:

ככל הידוע אין קריטריונים ספציפיים בהם העבודה תיפסל או ידרש תיקון. מדובר במקרים נדירים, אולם חיוני שיתרחשו מידי פעם על מנת לעורר את שומרי הסף האחרים (ולא על מנת להחליף אותם). מבחינת הדרישות ממעריך השווי ניתן לכלול, בין היתר, מתן גילוי על עבודות קודמות של המעריך והעקבות שלהן עם העבודה הנוכחית, פירוט של חלק מניירות העבודה וכיוצ"ב.

מעריך שווי:

יש לזכור שלעיתים נגרמים נזקים גם כתוצאה מהערכות שווי שהינן נמוכות מידי. במקרים אלו שואלים "למה הוא קנה כל כך בזול"? ההשפעה של הערכות שווי נמוכות מידי עשויה להתגלגל בסופו של דבר גם לרוכש, שיתבקש לספוג חלק מההפחתה שבוצעה. הפגיעה בשוק ההון ובמשקיעים במקרה של הערכת חסר היא זהה לפגיעה במקרה של הערכת יתר.

במקרים מסויימים אנו נתקלים בסתירה בין כללי החשבונאות לבין המימון. למשל כאשר עושים הערכת שווי של אופציות לעובדים בעלות אורך חיים של 4 שנים, אזי המחלקה המקצועית של רואי החשבון המבקרים תדרוש שנעשה שימוש בסטיית תקן היסטורית של 4 שנים. במקרים כאלו יתכן שהתוצאה שתתקבל תהיה שגויה מבחינה כלכלית, שכן יתכן שבמהלך השנים שבהן נעשה שימוש לצורך חישוב סטיית התקן, חלו בחברה שינויים משמעותיים ולא מייצגים, ולכן הנתון של סטיית התקן שנשתמש בו הינו חסר משמעות ויביא להטייה של התוצאה המתקבלת.

תגובה מעריך שווי אחר: ההעדפה של "4 מול 4" נובעת מהצורך לעמוד ברכיבים נוספים המהווים חלק מהדוחות הכספיים כגון מהימנות והשוואתיות.

פרופסור ברנע: מצב זה הינו אבסורד, שכן מודל B&S מניח סטיית תקן אחידה, ולכן אם יש שינוי בסטיית התקן במהלך התקופה, מודל B&S אינו ישים מלכתחילה.

תשובתו של מעריך השווי: אין דרישה מפורשת לעשות שימוש במודל B&S וישנם מודלים מקובלים נוספים לתמחור אופציות אשר יכולים להביא בחשבון שינויים בסטיות התקן במהלך התקופה הנדרשת.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

רואה חשבון מבקר (מחלקה כלכלית): שווי הוגן הוא איננו שווי שוק הוגן. שווי הוגן הוא מונח חשבונאי, בעוד שווי שוק הוגן הוא מחיר השוק. בהחלט יתכן מצב שבו שווי הוגן לצורכי חשבונאות יהיה שונה משווי השוק לצורכי עסקה, שכן כאמור ערכים אלו אינם זהים.

רואה חשבון מבקר:

הערכות השווי החשבונאיות כפופות למערכת הכללים החשבונאיים, והן אינן יכולות להיות מבוססות על הערכות הסובייקטיביות של מעריך השווי בלבד. ניתן לשאול את השאלה האם מערכת הכללים הקיימת הינה טובה מספיק, ותמיד צריכה להיות שאיפה לנסות ולשפר אותה. חלק מהבעיות שמועלות על ידי מעריכי השווי נובעות מהדרישות של מערכת הכללים הקיימת, אולם כנקודת מוצא, עדיף שתהיה מערכת כללים מוסדרת מאשר מצב שבו כל אחד יעשה מה שנראה לו לנכון.

רואה חשבון מבקר:

ישנו סט כללים, ומעריכי השווי, גם המכובדים שבהם, צריכים לפעול תחת סט הכללים הקיימים. אלו הם כללי המשחק, ומעריך השווי נדרש לקיים אותם. אם זה עד כדי כך מפריע למעריכי השווי, שלא יעשו הערכות שווי שמיועדות לדוחות כספיים על פי כללי IFRS.

מצד שני, אין לקחת את מה שנאמר על ידי המחלקות הכלכליות של המשרדים הגדולים כ"ראיה וקדש". ישנם מקרים בהם מתבצעת הסקת מסקנות על ידי המחלקות הכלכליות והמקצועיות כתוצאה ממקרים אחרים בהם הן נתקלו. למשל, יתכן שהיתה עבודה מסוימת שנתקלה בהתנגדות מצד הרשות, ומאותו רגע ואילך המחלקה מאמצת לעצמה דעה שהנחה כזו או אחרת "לא תעבור ברשות". החובה הקיימת הינה לאמץ וליישם את הכללים הכתובים. ייתכן שהמשרדים מאמצים לעצמם כללים נוספים הנובעים מניסיונם הספציפי, אולם כללים אלו לאו דוקא מחייבים באופן כללי את כל העבודות הנעשות.

ישנה הפרזה בהתייחסות של רואי החשבון המבקרים בארץ להערכות השווי. כלומר לבוא ולומר שהערכות השווי הן באחריותו של רואה החשבון המבקר זה לא נכון. האחריות הראשונה היא על מעריך השווי, אחר כך על הנהלת החברה ורק בסוף של רואה החשבון המבקר. הבדיקה שמשרדי רואי החשבון עושים היא מוגזמת ואין לה אח ורע בעולם. נוצר מצב שמשרד מבקר, לאו דווקא מהגדולים ביותר בארץ, מעסיק שמאים במדינות שונות בעולם, על מנת להתחקות אחרי עבודות שנעשות ללקוחות הביקורת שלו. מדובר במצב אבסורדי ולא סביר.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

הרשות לניירות ערך מתערבת בצורה חריפה מידי, מפעילה המון לחץ על נושא הערכות שווי ולמעשה מכניסה לסחרור את כל המערכת. במצב שבו המערכת לחוצה, רואי החשבון עושים מעבר למה שהם אמורים לעשות.

רואה חשבון מבקר אחר בתגובה: יתכן ומה שנאמר הוא נכון, אבל בסופו של דבר הלחץ של הרשות לניירות ערך מופעל בראש ובראשונה על רואה החשבון המבקר שהיא רואה בו כאחראי לכלל הדוחות הכספיים.

מעריך שווי בתגובה: האחריות הראשונית היא של מעריך השווי, והיא נגזרת מאחריותו המקצועית וה- integrity שלו. נתקלנו במצבים בהם חברה שכרה את שירותינו במקום מעריך שווי אחר שעשה עבורה עבודה בתקופה קודמת, ואז רואי החשבון המבקרים דרשו מאיתנו להתאים את סט הנתונים וההנחות לאלו ששימשו את מעריך השווי הקודם. בנוסף, השאלות וההערות של המחלקות הכלכליות, אינן עוסקות בסוגיות בליבת הערכת השווי אלא בעיקר בפרמטרים טכניים. אנו מברכים דו שיח ענייני בנושאים מהותיים ומרכזיים, אבל זה לא מה שקורה בשטח.

רואה חשבון מבקר (מחלקה כלכלית):

חשוב להבהיר מה בודקת המחלקה הכלכלית בעבודתה:

1. ניסיונו של מעריך השווי. במצב הקיים כיום, ישנם עשרות רבות של מערכי שווי, חלקם חסרי ניסיון מקצועי מספק.
2. בתחום המתודולוגיה ישנן מספר פרקטיקות מקובלות, תלוי בסוג העבודה. כיום השוק מבלבל בין המטרה שלשמה נעשתה הערכת השווי והשימוש שנעשה בה. כל הערכת שווי שנעשית, נעשית למען מטרה מסוימת, ויש לעשות בה שימוש למטרה זו בלבד. כאמור, ישנם מספר שוויים הנגזרים מהמטרה של העבודה וכתוצאה מכך מהכללים החלים עליה. צריכים להיות זהירים במתודולוגיה המיושמת ולוודא שהיא תואמת את מטרת העבודה. לא כל מערכי שווי מכירים את כל המתודולוגיות, אין ארגון שמרכז את הנושא, לא לומדים את הנושא באקדמיה, ולכן בסופו של דבר המתודולוגיות נלמדות במשרדים הגדולים של רואי החשבון המבקרים.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

3. בעניין הנחות שעומדות בבסיס העבודה – פעמים רבות עושים שימוש בהנחות ההנהלה, אולם צריך לזכור שהנחות ההנהלה הן פעמים רבות מוגזמות בשל אינטרסים וכן שכשמדובר בשווי הוגן, הנחות ההנהלה אינן רלוונטיות. יש הבדל בין דוח תזרים חזוי המופיע בדוח הדירקטוריון ומבוסס על הנחות ההנהלה המיטביות, לבין תוחלת תחזית תזרים מזומנים לצורך ביצוע הערכת שווי.

4. בתהליך הבקרה המתבצע על ידי המחלקות הכלכליות מתגלות הרבה מאד טעויות, ונמצאים להן פתרונות. כמשרד גדול, אין ספק שהיינו מוכנים לוותר על הנטל הכרוך בביצוע הבקרה הזו. קיימים מקרים שבהם מעריך השווי שולח טיוטה מתוך כוונה שהמבקר יתקן את הטעויות הקיימות או ימצא עבורו פתרונות לסוגיות שהוא לא יודע כיצד להתמודד איתן. נורמת הבדיקה המיושמת על ידינו היא באותו קו עם המשרדים בחו"ל, ולא מדובר בבדיקות חריגות.

מעריך שווי: משיחות שקיימתי עם מעריכי שווי בארה"ב, המצב פה אינו שונה מהותית מהמצב בארה"ב בנוגע לבדיקות שנעשות. להיפך, המשרדים הגדולים בארץ דווקא מקלים עם מעריכי השווי בכך שהם מסייעים להם לבצע את התיקונים ולמצוא פתרונות, בעוד שבארה"ב הם פשוט אומרים שזה לא מקובל עליהם ושולחים אותם לתקן את העבודה.

פרופסור ברנע: האם הממשק של רואה החשבון המבקר עם מעריך השווי דומה לממשק שלו עם השמאי?

רואה חשבון מבקר: חד משמעית כן. גם על עבודת השמאי נעשית בקרה וניתנות לו הערות במידת הצורך.

מעריך שווי: כמעריך שווי הרבה פעמים ישנה סתירה בין להיות חכם ולהיות צודק. כיום אנו מתקדמים למצב שבו תהיה סביבה כזו שתאפשר גם להיות חכם וגם צודק, והעבודה של המחלקות הכלכליות תורמת לכך. לעיתים מעריך השווי מעדיף לקחת צעד אחורה ולהשתמש בנתונים שידוע שיעברו את הבקרה של רואה החשבון המבקר, וזה שהשווי ההוגן לא יהיה נכון זה כביכול פחות חשוב, העיקר שזה יעמוד בכללים הרלוונטיים.

רואה חשבון מבקר (מחלקה כלכלית): לעיתים נשאלות על ידינו שאלות בקשר לנתונים או הנחות בעבודה, וניתנות תשובות לא ענייניות ולא רלבנטיות. במצב כזה, אנו מרגישים מאד לא בנוח עם העבודה. מעריך השווי צריך להיות מסוגל להסביר, קודם כל לעצמו, את ההנחות שלו בעבודה ולעמוד מאחורי העבודה שנעשתה.

תכנית בחשבונאות

"פורום שווי הוגן" - FVF - Fair Value Forum

מעריך שווי: צריך להיות קשב גם מהצד השני (המחלקות הכלכליות במשרדים הגדולים והרשות לניירות ערך) לקבל דברים לא סטנדרטיים, במידה ויש להם הצדקה. אחרת, כולם יעשו את העבודה לפי הממוצעים הקיימים וילכו לפי ההנחות המקובלות, מבלי להפעיל שיקול דעת אמיתי ולבחון את הדברים לגופו של עניין. נוצרת מעין מקובעות בעבודה, במקום לעשות עבודה מעמיקה שתביא לתוצאה הנכונה ביותר.

רו"ח שלומי שוב: לאור מה שנאמר, האם לדעתכם האנליסטים העושים שימוש בהערכות השווי צריכים להיות מודאגים מאיכות העבודות שנעשות כיום?

מעריך שווי: יש שיפור בעבודות בשנים האחרונות, אולם יש עוד מקום להשתפר.

נציג קוראי הדוחות: תמיד אפשר להגיע לתוצאה הרצויה ו"המוזמנת", בין אם עושים שימוש בהנחה כזו או אחרת. ברגע שיש מי שמשלם על העבודה, ויש מי שמבצע אותה, העבודה מטבע הדברים היא מוטה לכיוון שאליו רוצים להגיע, וקיים קושי גדול להילחם בכך. אפשר לחשוב על פתרון לפיו יש לחייב משרד שעושה הערכות שווי לקנות מידי פעם בפעם ניירות ערך בהתאם לשווי שהוא עצמו קבע.

דובר: הטענה שהרשות פונה בראש ובראשונה לרואה החשבון המבקר ורק לאחר מכן לחברה, היא עובדתית לא נכונה. בוודאי לא בנושא של הערכות שווי, וגם לא בנושאים אחרים שהם יותר חשבונאיים במהותם. אולם בדיונים עם הרשות, גם אם הפניה נעשתה קודם כל לחברה, ישנו ניסיון של החברות לגלגל את האחריות למעריך השווי או לרואה החשבון המבקר.

דובר: הדירקטורים של החברות מקבלים את נתוני הבסיס בהתאם לתקנות ועדת המאזן. התהליך הזה שבו מעלים את הדברים המהותיים לדירקטוריון הוא מאד חשוב, והוא אמור לאפשר להם להרגיש מספיק בטוחים במידה וישאלו אותם שאלות על העבודה.

רואה חשבון מבקר: בעיית המדידה החשבונאית תמיד תהיה קיימת. השאלה המרכזית היא איך הרשות בוחנת את המצב ואיך היא משפיעה, כמו גם איך הלך הרוח של השוק (לרבות העיתונות הכלכלית) משפיע על תהליך קבלת ההחלטות.

פרופסור ברנע: האם במקרה שבו מעריך שווי יתבע בגין תוצאת הערכת השווי שהוא נתן, הוא יוכל לטעון בפני בית המשפט שהוא עשה הערכת שווי בהתאם לכללי חשבונאות ואין קשר בינה לבין השווי האמיתי?

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

דובר: ברגע שמדביקים לעבודה תיבה מילולית של “הערכת שווי”, ישנה בעיה עם האמירה שיכולות להתקבל תוצאות שונות בהתאם למטרת העבודה, הכללים החלים עליה וכדומה, שכן הציבור אינו מבחין בין הניואנסים השונים ואינו יודע איך להתייחס אליהם.

רו"ח שלומי שוב: מתקבלת תחושה שבמצב הקיים מעריכי השווי מעדיפים ללכת על קרקע בטוחה, ולהשתמש בהנחות שהם יודעים שיעברו את הביקורות הקיימות, על אף שהתוצאה המתקבלת היא פחות מדויקת אולי. האם יש מקום שהרשות לניירות ערך תטפל בנושא של הכשרת מעריכי שווי או תקבע תנאי סף בהיותה הרגולטור? או לחילופין שיוקם גוף מקצועי שירכז כללי הכשרה למקצוע?

דובר:

מועלות טענות שונות לגבי המצב הקיים, אבל לא הועלו הצעות למודל אחר. לכן כל מי שיש לו ביקורת, ראוי שיציע מודל שיהיה נכון יותר.

חשוב שהשוק ירגיש בטחון במערכת הדיווחים של החברות. לעיתים מתגלים על ידי הרשות לניירות ערך דברים מאד בעייתיים, ולכן זה לא שהשוק רואה מצב מסויים והרשות מצב שונה.

הסדרת תחום הערכות השווי אינה צריכה לבוא מהרשות לניירות ערך כרגולטור. צריך לשאול את השאלה האם הסדרה כזו או אחרת יכולה לבחון את הקריטריונים להערכת מעריך שווי? קשה לחשוב על מבחנים שיוכלו למדוד את האמינות, ה- integrity ותכונות נוספות חשובות לצורך עבודה זו. מבחינת הרמה המקצועית של מעריך השווי, יש מבחנים לקבוע רמה מקצועית, אבל השוק יודע לנפות את מעריכי השווי שאינם מקצועיים מספיק מהר מאד, ולכן לא בטוח שיש מקום לבצע הסדרה כלשהי.

רו"ח דורון קופמן, נשיא לשכת רואי חשבון: ראשית, לא בטוח שהקמת מועצת השמאים הביאה לאיזשהו טיוב בהערכות השווי המבוצעות על ידי השמאים. בנוסף, לא נכון להשוות בין תחום הערכות השווי לתחום השמאות בנושא הסדרת המקצוע. הסדרת תחום השמאות הגיעה מסיבות אחרות, שאינן קשורות לדוחות הכספיים. לא נראה נכון לקבוע תנאי סף למעריכי שווי, אולם ישנו ניסיון של לשכת רואי חשבון לייצר קווים מנחים (best practice) למעריכי שווי המכניסים עבודות לצורך הדוחות הכספיים. לא מדובר במסמך מקצועי מחייב, אלא בריכוז חומר שמטרתו העלאת הרמה המקצועית של העבודות הנעשות.

פרופסור ברנע: לא ברורה מהי הלגיטימציה של לשכת רואי חשבון לקבוע הנחיות לפעולת מעריכי השווי.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

רואה חשבון מבקר: ישנם למעשה שני נושאים מרכזיים שנידונים סביב השולחן:

1. הכללים החשבונאיים החלים על הערכות שווי הנעשות לצורך הדוחות הכספיים. בעניין זה, אין מקום לספקות, ויש ליישם את הכללים החשבונאיים הרלוונטיים, גם אם הם נראים לעיתים כפוגעים במהות הכלכלית או לא הכי נכונים. המצב לפיו לא יהיו כללים וכל אחד יעשה טוב בעיניו הינו בעייתי בהרבה.

2. מנגנון הפיקוח והבקרה הקיים כיום כפי שנידון. אין ספק שמבחינת מעריך השווי זה מקום פחות נוח להיות בו כאשר אתה יודע שהעבודה שלך מבוקרת, שאתה צריך לתת דין וחשבון עליה ולהסביר את מה שעשית. אולם יש להשלים עם כך שזה המצב. ויותר מכך, יש לברך על כך שכן כבעל מקצוע, זהו תהליך שמשפר אותך וגורם לך לעשות עבודה יותר רצינית ויותר מקצועית. המערכת הקיימת הינה מערכת של איזונים והיא אינה פוגעת אלא להיפך.

חשוב לזכור שנקודת המוצא הינה מאד בעייתית – החברה משלמת על הערכת השווי המתבצעת והיא יודעת לשדר למעריך השווי בדיוק מה התוצאה הטובה מבחינתה, ויש המון אינטרסים מסביב. לרואה החשבון המבקר ולרשות לניירות ערך יש תפקיד חשוב כשומרי סף וכמבקרים, וצריך שכל אחד יעשה את עבודתו במקצועיות הראויה. ישנם מקרים בהם מעריך השווי מתחנן להתערבות הזו של רואה החשבון המבקר על מנת שיפחית ממנו את הלחץ הקיים מצד החברה. זה נובע מכך שמדובר במקצוע שהוא מאד סובייקטיבי, יש בו הרבה מקום להנחות ולשיקול דעת, ולכן החברות מרגישות שהן יכולות להשפיע על התוצאה.

מעריך שווי: אין ספק שהתהליך מעלה את הרמה. כמובן שישנם דברים מדויקים יותר או פחות, התערבויות מוצדקות יותר או פחות, אמירות נכונות יותר או פחות, אבל באופן כללי מדובר בתהליך חיובי שתורם לכל הצדדים המעורבים בו.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

סיכום:

המסקנה מהדיון הינה שתהליך הבקרה שקיים על עבודתו של מעריך השווי הוא תהליך טוב, הוא תורם להעלאת הרמה של העבודות, הוא גורם למערכי השווי לתת לעצמם דין וחשבון ובסופו של דבר משפר את רמת הדיווח בדוחות הכספיים. השלב הבא הוא להגיע למצב שבו יהיו נורמות מוסכמות ושתהליך הבקרה יתמקד בנושאים הענייניים והמרכזיים ביותר בעבודה.

הדבר דורש שיתוף פעולה מכל הגורמים המעורבים: מערכי השווי צריכים לעשות את העבודה בצורה המקצועית ביותר, לבסס אותה בצורה הטובה ביותר האפשרית תחת המגבלות הקיימות (הן כללי החשבונאות, הן העובדה שמדובר במידע צופה פני עתיד והן העובדה שהתחזיות מתקבלות מהחברה שלה אינטרס ברור בקשר לתוצאה הרצויה) ולבחון את סבירות התוצאה בצורה האובייקטיבית ביותר;

מנגד, רואי החשבון המבקרים, בעזרת המחלקות הכלכליות, צריכים להיזהר שלא לחרוג מהביקורת המקובלת ולא להגיע למצב שבו הם למעשה כותבים את הערכת השווי דרך כף ידו של מעריך השווי; ולבסוף, הרשות לניירות ערך צריכה להפעיל את כוחה כרגולטור בזהירות ובמינון הנכון – כזה שישמור על עירנות מספקת של הגורמים המבקרים, אך לא יצור לחץ מוגזם שיגרום לרואי החשבון המבקרים לעשות מעבר לנדרש מהם עקב חששותיהם מהרשות.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

על הפורום:

מטרת “פורום שווי הוגן” (FVF) Fair Value Forum היא לתרום לאיכות המידע בשוק ההון, וזאת על רקע הוואקום המקצועי שנוצר בתחום השווי ההוגן לצרכי דוחות כספיים. הפורום משמש כקבוצת חשיבה שמייצרת דיוני עומק בסוגיות המקצועיות, כפלטפורמה לשיתוף ידע מקצועי בתחום וכ- Best Practices למדווחים, לרואי החשבון ולמשתמשים בדוחות.

בפורום שהוקם במסגרת התכנית בחשבונאות של בית ספר אריסון למנהל עסקים במרכז הבינתחומי הרצליה, משתתפים הרשות לניירות ערך, המפקח על שוק ההון ונשיא לשכת רואי חשבון.

הפורום, בראשותם של פרופ' אמיר ברנע, הדיקן המייסד של בית ספר אריסון למנהל עסקים, ורו"ח שלומי שוב, סגן דיקן (חשבונאות), בית ספר אריסון למנהל עסקים, כולל כ- 25 מומחים מובילים מהאקדמיה ומהפרקטיקה בתחומי החשבונאות הפיננסית, הכלכלה, המימון, האקטואריה, השמאות, וייתר הערכות השווי.

חברי הפורום מהווים אינטגרציה הבאה לידי ביטוי במספר מישורים: חיבור בין אקדמיה לפרקטיקה, חיבור בין השחקנים השונים לרבות מדווחים, אנליסטים ורואי חשבון מבקרים, חיבור בין תחומי הידע השונים הקשורים להערכות השווי ההוגן החשבונאיות, לרבות אקטואריה ושמאות. הפורום יקיים מפגש חודשי על מנת לדון בסוגיות מקצועיות שנמצאות על סדר היום.

סיכומי הדיונים שמתפרסמים לציבור הרחב מבוצעים על ידי הצוות המקצועי של הפורום המורכב מבוגריה המצטיינים של התכנית בחשבונאות.

אתר הפורום: www.fvf.org.il

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

חברי הפורום (לפי סדר א'-ב'):

פרופ' רפי אלדור (המרכז הבינתחומי הרצליה), גיורא אליגון (אקטואר), רו"ח אלי אל-על (חברת שווי הוגן), רו"ח אביבית בן שמחון (KPMG סומך חייקין), רו"ח נבו ברנר, אבי ברבור (אקטואר), ירון בלוד (לאומי פרטנרס), רו"ח דוד גולדברג (לשכת רואי חשבון), פרופ' דן גלאי (האוניברסיטה העברית), אלון גלזר (לידר ושות'), פרופ' צבי וינר (האוניברסיטה העברית), רו"ח דני ויטאן (KPMG סומך חייקין), רו"ח שחר זיו (זיו האפט BDO), רו"ח יובל זילברשטיין (גיזה זינגר אבן), רו"ח גיא טביביאן (ברייטמן אלמגור זוהר Deloitte), רו"ח רם לוי (Variance Economic Consulting Ltd), מר איציק מאיסי (מעלות S&P), רו"ח גיל מור (PWC קסלמן את קסלמן), רו"ח רונן מנשס (קוסט פורר גבאי את קסירר EY), חיים מסילתי (שמאי מקרקעין), רו"ח זאב נהרי (לאומי פרטנרס), פרופ' יורם עדן (המסלול האקדמי המכללה למנהל), רו"ח גל עמית (עמית חלפון), יוסף פישלר (שמאי מקרקעין), רו"ח צור פניגשטיין (PWC קסלמן את קסלמן), רו"ח אורן פרנקל (אלוני חץ), רו"ח דורון קופמן (נשיא לשכת רואי חשבון), רו"ח גדי קוניא (גזית גלוב), רו"ח עינת שפרלינג (קוסט פורר גבאי את קסירר EY), שלי תשובה (טריגר פורסייט).

משקיפים:

עו"ד שיראל גוטמן עמירה (רשות ניירות ערך)
פרופ' עודד שריג (הממונה על שוק ההון)
רו"ח עידו גליל (הפיקוח על הבנקים, בנק ישראל)